

milan kundera

yaşam
başka
yerde

4. BASKI

Çeviri: LEVENT KAYAALP

can
modern

MILAN KUNDERA
YAŞAM
BAŞKA YERDE

Can Modern

Yaşam Başka Yerde, Milan Kundera

Fransızca aslından çeviren: Levent Kayaalp

Život je jinde

© 1973, 1985, 1987, Milan Kundera

© 2015, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2015

4. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak resmi: © Milan Kundera

Baskı ve cilt: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51 Giriş Depo Bölümü

Küçükçekmece-İstanbul

Sertifika No: 40421

ISBN 978-975-07-2655-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MILAN KUNDERA
YAŞAM
BAŞKA YERDE

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Levent Kayaalp

♥can

Milan Kundera'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ayrılık Valsi, 1988

Gülüşün ve Unutuşun Kitabı, 1988

şaka, 1990

Saptırılmış Vasiyetler, 1994

Jacques ile Efendisi, 1994

Yavaşlık, 1995

Kimlik, 1998

Bilmemek, 2001

Gölünesi Aşklar, 2002

Ölümsüzlük, 2002

Roman Sanatı, 2002

Perde, 2006

Bir Buluşma, 2010

Kayıtsızlık şenliği, 2015

Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği, 2015

MILAN KUNDERA, 1929'da Prag'da doğdu. 1967'de yayımlanan ilk romanı *Şaka* 1968'de Çekoslovak Yazarlar Birliği Ödülü'nü aldı. 1968'deki Rus işgalinden sonra Kundera, 1975'te Fransa'ya göç etti ve Fransız vatandaşlığına geçti. 1978'de *Gülüşün ve Unutuşun Kitabı* yayımlandığında Çekoslovak hükümeti tarafından vatandaşlıktan çıkarıldı. En çok satan kitabı *Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği* (1984) sinemaya da uyarlandı. Yazarın Çekçe yazdığı diğer kitapları *Gülünesi Aşklar* (1968), *Yaşam Başka Yerde* (1973), *Ayrılık Valsi* (1976) ve *Ölümsüzlük'tür* (1990). Fransızca olarak yazdığı *Yavaşlık* 1995'te yayımlandı. Kundera'nın *Kimlik* adlı romanı Fransa'da 1998'de basıldı. Son romanı *Bilmemek* 2000 yılında yayımlandı. Deneme kitapları *Roman Sanatı* 1986, *Saptırılmış Vasiyetler* 1993, *Perde* 2005 ve *Bir Buluşma* 2010'da yayımlandı. Milan Kundera, karısıyla birlikte Paris'te yaşıyor.

LEVENT KAYAALP, 1957'de İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Saint Joseph Lisesi'nde, lisans eğitimini Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde tamamladıktan sonra önce psikiyatri ve daha sonra çocuk psikiyatrisi alanında uzmanlaştı. Öğretim üyesi olarak çalışmasının yanı sıra psikanalize yöneldi. André Green'in *Kastrasyon Kompleksi*'nin yanında psikanaliz ve çocuk ruhsallığı ile ilgili çeviri ve telif olmak üzere makaleler yayımladı. Halen serbest olarak çalışmakta ve eğitim vermektedir.

Birinci Bölüm

ya da

ŞAİR DÜNYAYA GELİYOR

1

Şaire nerede gebe kaldığını düşündüğünde annenin aklına üç olasılık geliyordu: bir gece park kanepesinde, bir öğleden sonra şairin babasının bir arkadaşının evinde ya da bir sabah Prag dolaylarındaki romantik bir köşede.

Aynı şeyi baba düşündüğünde şairin, arkadaşının evinde ana rahmine düştüğü sonucuna varıyordu çünkü o gün her şey ters gitmişti. Şairin annesi, babanın arkadaşının evine gitmeyi kabul etmiyordu. İki kez kavga ettiler, ikisinde de barıştılar. Sevişirlerken komşu dairenin kapısının gıcırdaması üzerine anne telaşa kapıldı ve sevişmeyi kestiler. Sonra tekrar sevişmeye koyuldular ve şairin babasına göre gebeliğin nedeni olan karşılıklı bir huzursuzlukla sevişmeyi sona erdirdiler.

Buna karşılık annesi şaire emanet bir apartman dairelerinde (dairede tam bir bekâr evi dağınıklığı hâkimdi ve anne, üzerinde meçhul ev sahibinin pijamasının süründüğü dağınık yatağı hatırladıkça tiksiniyordu) gebe kaldığını bir an için bile kabul etmiyordu. Park kanepelerinde ancak orospuların sevişeceğini düşünerek istemeye istemeye ve zevk almaksızın sevişmeye razı olduğu park kanepesinde gebe kalma olasılığını da aynı şekilde reddediyordu. Şairin, güneşli bir yaz sabahı, Praglıların pazar günleri dolaşmaya çıktıkları bir vadide, diğerleri ara-

sında çarpıcı bir biçimde yükselen büyük bir kayanın dibinden başka yerde ana rahmine düşmüş olamayacağından kesinlikle emindi.

Bu dekor birçok nedenden ötürü şairin ana rahmine düşüş yeri olarak uygundu. Öğle güneşiyle aydınlandığından karanlık değil aydınlık, gece değil gün dekoruydu; doğal bir açıklığın ortasında yer alıyordu, dolayısıyla havalanma ve kanatlar için biçilmiş kaftandı; son olarak da, kentin en uçtaki yapılarından çok uzak olmaksızın, vahşiyane yarılmış topraktan fıskıran kayaların süslediği romantik bir manzaraydı. Tüm bunlar anneye, o sırada yaşadıklarının anlamlı bir görüntüsü gibi geliyordu. Şairin babasına duyduğu aşk, anne babasının yaşamlarının sıradanlığına ve düzenliliğine karşı romantik bir başkaldırı değil miydi? Zengin bir tüccarın kızı olup da öğrenimini henüz tamamlayan meteliksiz bir mühendisi severek sergilediği yüreklilikle, bu boyun eğmez manzara arasında gizli bir benzerlik yok muydu?

Şairin annesi o sıralarda büyük bir aşk yaşıyordu ve kayanın dibinde geçirilen güzel sabahdan birkaç hafta sonraki düş kırıklığı bu aşkı hiç etkilemedi. Her ay yaşamını aksatan mahrem rahatsızlığın hayli geciktiğini sevinçle sevgilisine müjdelediğinde mühendis isyankâr (ama bize sorulursa yapay ve sıkıntılı) bir ilgisizlikle, muhakkak normal ritmine dönecek olan önemsiz bir akşamının söz konusu olduğunu belirtti. Anne, sevgilisinin umutlarını ve sevinçlerini paylaşmayı reddettiğini sezdi. Yaralanmıştı, doktor gebe olduğunu söyleyene kadar da bu meseleden bir daha ona söz etmedi. Şairin babası onları kaygılarından gizlice kurtaracak bir jinekolog tanıdığını söylediğindeyse, anne hıçkırıklara boğuldu.

Başkaldırıların ne de dokunaklı sonuçları oluyor! Önce genç mühendis için ailesine başkaldırmış, daha sonra ona karşı yardım isteyerek ailesinin yanına koşmuştu.

Anne babası da onu düş kırıklığına uğratmadılar. Mühendisi buldular, açık açık konuştular ve kaçış yolu olmadığını anlayan mühendis, güzel bir evliliğe razı olup kendi inşaat şirketini kurmasına olanak verecek hatırı sayılır drahomayı tartışmasız kabul etti. Sonra da, gelin hanımın doğumundan bu yana ailesiyle birlikte yaşamakta olduğu villaya, iki bavuldan oluşan mütevazı servetini taşıdı.

Mühendisin hemen teslim olması, şairin annesinin yüce bulduğu bir sarhoşlukla kendini attığı maceranın, kesinlikle hak ettiğine inandığı paylaşılmış büyük aşk olmadığını görmesini engellemiyordu. Babası iyi iş yapan iki ecza deposunun sahibiydi ve kızı da hesabını biliyordu: Kendisi her şeyini aşka yatırdığında (anne babasına ve onların sakin yuvasına ihanet etmekten bile çekinmemişti) karşısındakinin de ortak kasaya eşit miktarda duygu koymasını isterdi. Haksızlığı gidermek amacıyla ortak kasaya yatırdığı sevgiyi geri çekmeyi arzuluyordu ve düğünden sonra da kocasının karşısına kibirli ve ciddi bir yüzle çıktı.

şairin annesinin kız kardeşi baba evinden yeni ayrılmıştı (evlenmiş ve Prag'ın merkezinde bir daire kiralamıştı). Bu durumda yaşlı tüccar ve karısı giriş katındaki odalarda kaldılar ve mühendisle kızlarının, babanın yirmi yıl önce yaptırdığı zaman seştiği düzeni aynen koruyan üç -iki büyük bir küçük- odaya yerleşmeleri mümkün oldu. Dayalı döşeli bir mekânı yuva olarak benimsemek mühendisin sorunuydu çünkü sözünü ettiğimiz iki bavulun içindekilerden başka hiçbir şeye sahip değildi. Bununla birlikte, odaların görünümünü değiştirmek üzere ufak tefek birkaç düzenleme önermekten de geri kalmadı. Ancak şairin annesi, kendisini jinekoloğun bıçağı altına göndermek istemiş olan adamın, anne babasının karşılıklı içtenlik ve güvenle dolu yirmi yıllık sıcak alış-

kanlıklarının yaşadığı mekânın eski düzenini altüst etmeye yeltenmesine göz yumamazdı.

Genç mühendis bu kez de dövüşmeden teslim oldu ve sözünü edeceğimiz alçakgönüllü protestoyla yetindi: Çiftin odasında gri mermerden daire şeklinde bir levha ve bunu taşıyan sağlam bir kaideden oluşan bir masa, masanın üstünde de çıplak bir adam heykelciği vardı. Adam sol elinde, belinin sağ tarafına dayadığı bir lir tutuyordu. Sağ kolu, parmakları sanki tellerden henüz ayrılmışçasına havada anlamlı bir kavis çiziyordu. Sağ ayağı önde, başı hafifçe eğilmiş ve gözleri gökyüzüne çevrilmişti. Adamın son derece güzel bir yüzü ve bukleli saçları olduğunu ve heykelciğin yontulduğu kaymak taşının beyazlığının ona yumuşak bir kadınsılık ya da ilahî bir bekâreti anıştıran bir şeyler kattığını eklemeyi unutmayalım. Zaten ilahî sözcüğünü kullanışımız da raslantı değil; kaidesine kazınmış yazıya göre lirli adam Yunan Tanrısı Apollon'du.

Ancak şairin annesinin lirli adamı gördüğünde dişlerini gıcırdatmadığı pek nadirdi. Adam çoğunlukla bakışlara poposunu sunuyor, bazen mühendisin şapkası için askı işini görüyor, bazen o narin başına bir ayakkabı asılıyor, kimi zaman da kokusu nedeniyle Musalar pirini daha da iğrenç bir biçimde aşağılayan bir çorap giymiş oluyordu.

Şairin annesi tüm bunları sabırla karşılıyorsa bunun tek nedeni kısıtlı mizah anlayışı değildi; kocasının, Apollon'un tepesine bir çorap geçirecek sessizliğiyle kibarca gizlediği bir şeyi, onun dünyasını reddettiğini ve ona ancak geçici olarak boyun eğdiğini belli ettiğini anlamıştı.

Böylelikle kaymak taşı heykelcik gerçek bir Eskiçağ tanrısı, yani insanların dünyasına müdahale eden, yazgıları karıştıran, bilinmezi kotaran ve açıklayan bir doğaüs-

tü dünya varlığı haline geldi. Genç kadın onu müttefiki olarak görüyor ve düşünen kadınlığıyla onu, gözleri bazen aldatıcı süsen renkleri alan ve ağzı soluk alıp verir görünen canlı bir yaratığa dönüştürüyordu. Kendisi için ve kendisi yüzünden aşağılanmış olan bu küçük çıplak adama âşık olmuştu. Enfes yüzünü hayran hayran seyrediyor ve karnında büyümekte olan çocuğun, kocasının bu yakışıklı düşmanına benzemesini istiyordu. O derece benzesin ki, kocasından değil, yapıtlardan, genç adamdan doğduğunu düşleyebilsindi. Tıpkı geçmişte tablolarından birini acemi birinin karaladığı tuvalin üzerine yapan büyük Tiziano gibi o da büyüyle karnındaki dölütün çizgilerini düzeltmeyi, dönüştürmeyi ve güzelleştirmeyi arzuluyordu.

İnsan soyundan bir dölleyicinin aracılığına gerek kalmadan anne olan ve böylece babanın burnunu sokup işleri karıştırmadığı bir anne sevgisinin ülküsü haline gelen Bakire Meryem'i sezgisel bir şekilde örnek alarak çocuğuna Apollon adını koymak istiyordu çünkü ona göre bu isim insan soyundan babası olmayan anlamını taşıyordu. Fakat bu denli şatafatlı bir adın ileride oğlunun başına iş açacağını ve kendisi gibi onun da el âlemin eğlencesi olacağını biliyordu. Bu durumda Yunan gençlik tanrısına layık bir Çek ismi aradı ve aklına Jaromil (ilkbaharda seven ya da ilkbaharda sevilen anlamına geliyordu) adı geldi. Bu seçim herkesçe onaylandı.

Zaten o sırada da tam ilkbahardı ve doğumevine götürüldüğü sırada leylaklar çiçek açmıştı. Birkaç saatlik ıstıraptan sonra genç şair annenin bedeninden dünyanın ıslak çarşafına yavaşça kaydı.

Romanlarıyla 20. yüzyıl Avrupa'sının düşünsel ve siyasi belleğine büyük katkılarda bulunan Milan Kundera, *Yaşam Başka Yerde*'yi, Çekoslovakya'nın Rusya tarafından işgal edildiği sıralarda yazmış ve 1969 yılında yayımlamıştı. Savaşlar, darbeler ve siyasi gelişmeler romanlarının arka planında hep olsa da, Kundera karakterlerini çoğunlukla sanat çevrelerinden seçmiş, böylece güncel olaylarla entelektüeller arasındaki ilişkileri tartışmaya açmıştır. Kundera'nın, "Benim için Avrupa devrimi ya da buna benzer bir şeyin romanı" dediği *Yaşam Başka Yerde*, kişisel deneyimlere ve aydın çevreleri içindeki gözlemlere dayanır: Resme ve şiire olan yeteneği daha çocukken keşfedilen Jaromil, cinsel kimlik karmaşası yaşayan ve kendi bedeninden nefret eden annesini, "başsız kadın bedenleri"yle resmetmekte, "yaşam mı yazı mı" gerilimi içinde büyümektedir.

Herkesin kendisine baktığını bildiğinden, acımasızca yüzünün bilincine vardı ve neredeyse dehşetle, yüzünde taşıdığı annesinin gülümseyişi olduğunu hissetti. Bu nazik, acı gülümseyişi kesinlikle tanıyordu, onu dudaklarında hissediyordu ve ondan kurtulma çaresi yoktu.

#sanatçınınportresi #şiir #çekoslovakya #ilişkiler #siyaset
#edebiyat

Kapak deseni: Milan Kundera

 can

can yayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) can yayinlari

roman

ISBN 978-975-07-2655-2

9 789750 726552